

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
PROGRAMUL PHARE/2003/005/551.01.02: ACCES LA EDUCAȚIE
PENTRU GRUPURILE DEZAVANTAJATE

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Programa școlară

pentru programul *A doua șansă – învățământ secundar inferior*

Aprobată prin O.M.Ed.C. nr.5735/29.12.2005

Se aplică în perioada de pilotare a programului
A doua șansă – învățământ secundar inferior

București, 2005

NOTĂ DE PREZENTARE

Importanța studierii limbii și literaturii române pentru elevii din cadrul Programului *A doua șansă – învățământ secundar inferior*

Limba română este importantă pentru dezvoltarea intelectuală, socială și emoțională și trebuie văzută ca un element cheie pentru învățarea în toate domeniile. Scopul studierii limbii și literaturii române în cadrul Programului „*A doua șansă*” – *învățământ secundar inferior* este să permită elevului să înțeleagă limba pe care o vorbește, să o folosească cu încredere și competent în diferite situații de comunicare și de învățare. Elevii își vor dezvolta competența lingvistică folosind achizițiile anterioare în contexte noi și complexe. În toate celelalte arii curriculare și în viața socială, elevii au nevoie de abilități de comunicare pentru a înțelege informații și pentru a-și exprima ideile.

Principiile de elaborare a programei

Programa de limba și literatura română destinată Programului „*A doua șansă*” – *învățământ secundar inferior* este diferită cea existentă la acest moment în sistem, respectând însă paradigma comunicativ-funcțională a programelor pentru învățământul gimnazial și liceal. În elaborarea programei s-a pornit de la obiectivele cadru și obiectivele de referință din programa pentru ciclul gimnazial și de la competențele generale și specifice din programa pentru școala de arte și meserii. Parcurgerea programei de către elevii care studiază în Programul *A doua șansă- învățământ secundar inferior* conduce la atingerea unor competențe de comunicare ce asigură integrarea cu succes a acestora în viața socială și profesională.

Principiile fundamentale care au orientat elaborarea acestei programe sunt:

- corelarea competențelor și a conținuturilor cu nevoile reale și imediate ale elevilor;
- diversificarea strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la grupul-țintă;
- adoptarea unei perspective consecvent comunicative, în cadrul căreia accentul să fie plasat pe aspectele concrete ale utilizării limbii.

Noutatea adusă de programă

Programa pentru limba și literatura română, asemenea tuturor celorlalte programe pentru celelalte discipline, se bazează pe selectarea conținuturilor în vederea atingerii unor competențe generale și specifice.

Noutatea adusă de această programă constă în:

1. formularea a trei competențe generale prin:
 - integrarea celor patru obiective cadru și a celor trei competențe generale din programa de limba și literatura română pentru ciclul gimnazial și pentru școala de arte și meserii;
 - renunțarea la separarea dintre receptare și exprimare, dintre oral și scris;
 - redimensionarea palierului exprimării și receptării orale și scrise prin accentuarea caracterului pragmatic și funcțional;
2. structurarea competențelor vizate și a conținuturilor în trei module care asigură un parcurs al învățării concentrat și accelerat;

3. structurarea conținuturilor fiecărui modul în trei domenii care acoperă aspecte ale comunicării, literaturii și limbii;
4. dezvoltarea unei competențe generale integrate în cadrul fiecărui modul;
5. selectarea și ordonarea conținuturilor în funcție de relevanța lor pentru traseul educațional al grupului-țintă;
6. asocierea de conținuturi competențelor specifice pentru a face mai evidentă deplasarea spre dimensiunea pragmatică a modelului comunicativ-funcțional și pentru a asigura coerența între programele din ciclul gimnazial și cele pentru școala de arte și meserii;
7. datorită activităților de învățare propuse și modului în care este sugerată construirea demersului didactic, programa pentru disciplina Limba și literatura română reprezintă o schimbare de viziune asupra predării și învățării care asigură atingerea unor competențe de bază;
8. evaluarea la finalul fiecărui modul, care face posibilă atingerea competenței vizate pentru modulul următor;
9. îmbinarea evaluării orale cu evaluarea scrisă în cadrul probelor de evaluare de la final de modul.

Structura programei

Programa cuprinde următoarea structură pentru fiecare modul:

- *Argument*
- *Competența generală, competențe specifice, conținuturi*
- *Recomandări privind conținuturile învățării*
- *Sugestii metodologice:*
 - ✓ *Sugestii privind activitățile de învățare*
- *Evaluare:*
 - ✓ *Evaluarea curentă*
 - ✓ *Evaluarea de modul*
- *Bibliografie pentru susținerea demersului didactic*

Studiul disciplinei Limba și literatura română în cadrul Programului *A doua șansă - învățământ secundar inferior* se realizează într-un număr de trei module a căror parcurgere se realizează în trei ani, în ore din trunchiul comun și în ore sub forma curriculumului la decizia școlii.

Cele trei module vor fi studiate în ordinea dată deoarece vizează competențe generale a căror formare implică o dezvoltare progresivă.

COMPETENȚE GENERALE

MODUL 1: ABC-ul comunicării

Competența generală: Demonstrarea unui comportament adecvat în calitate de emițător și receptor al unor mesaje orale și scrise

MODUL 2: Cuvântul și textul

Competența generală: Utilizarea limbii române în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare

MODUL 3: Textul și contextul

Competența generală: Receptarea textelor prin situarea lor într-un anumit context și producerea de mesaje orale și scrise folosind modalități de structurare adecvate scopului comunicării

MODUL 1: ABC-UL COMUNICĂRII

ARGUMENT

Având în vedere vârsta, experiența de viață și preachizițiile elevilor care își continuă educația în cadrul *Programului A doua șansă- învățământ secundar inferior*, acest modul propune parcurgerea accelerată a unor conținuturi selectate din Programa de limba și literatura română pentru gimnaziu și pentru clasa a IX-a, școala de arte și meserii.

Primul dintre cele trei module în care este structurat parcursul didactic al dobândirii competenței lingvistice și de comunicare în limba română vizează formarea și demonstrarea unui comportament adecvat în calitate de receptor și emițător în diverse situații de comunicare. Acest comportament (lingvistic și de comunicare) presupune dobândirea unor deprinderi și abilități esențiale în ceea ce privește *ascultarea, vorbirea, citirea și scrierea*.

COMPETENȚA GENERALĂ : Demonstrarea unui comportament adecvat în calitate de emițător și receptor al unor mesaje orale și scrise

COMPETENȚE SPECIFICE	LISTA DE CONȚINUTURI
1.1. Folosirea mijloacelor verbale, nonverbale și paraverbale în diverse situații de comunicare (în calitate de vorbitor și ascultător)	<ul style="list-style-type: none">▪ situația de comunicare (emițător, receptor, mesaj, context, cod, canal);▪ receptorul (ascultarea activă, atenție, răbdare);▪ emițătorul (vorbire corectă și expresivă);▪ semnificația elementelor nonverbale (gestică, mimică, privire, ținuta și mișcările corpului) și paraverbale (intonație, pauză, râs, oftat etc.);▪ dialogul formal și informal; conversația;▪ monologul;▪ tipuri de propoziții: afirmativă, negativă, enunțiativă, interogativă;▪ părți de vorbire: interjecția, substantivele în cazul vocativ, verbele la modul imperativ;▪ semnele de punctuație: semnul întrebării și al exclamării, virgula, punctele de suspensie;
1.2. Utilizarea categoriilor semantice învățate în vederea eficientizării comunicării orale și scrise	<ul style="list-style-type: none">▪ relații semantice între cuvinte: sinonime, antonime, omonime;▪ sensul cuvintelor în context;▪ tipuri de cuvinte: arhaisme, regionalisme, neologisme;▪ câmpul sematic;

COMPETENȚE SPECIFICE	LISTA DE CONȚINUTURI
1.3. Citirea unor texte diverse și prezentarea conținutului acestora	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aplicarea regulilor de ortoepie și de punctuație în citirea textelor (punctul, virgula, parantezele, semnul întrebării / exclamării etc.); ▪ stabilirea temei, a ideii centrale; ▪ planul simplu și planul dezvoltat; ▪ rezumarea; povestirea; ▪ textul literar și textul nonliterar; ▪ principiile lecturii eficiente; jurnalul de lectură; ▪ texte epice în proză: schița, basmul, legenda; ▪ texte epice în versuri: balada, fabula; ▪ texte lirice: pastelul, doina, idila; ▪ texte dramatice: fragmente pentru ilustrarea dialogului dramatic; ▪ texte nonliterare: anunțul, afișul, programul de spectacol;
1.4. Scrierea corectă utilizând normele limbii literare la nivel fonetic, ortografic și de punctuație, lexical, morfosintactic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ elemente de gramatică normativă; ▪ normele limbii literare la nivel fonetic, ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexico-semantic; ▪ sintaxa propoziției (părțile principale și secundare de propoziție); ▪ părțile de vorbire și rolul lor în comunicare; ▪ sintaxa frazei (coordonarea, subordonarea);
1.5. Identificarea diferențelor dintre textele literare și nonliterare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ realitate/ ficțiune; ▪ persoană/ personaj; autor/ narator/ eu liric;
1.6. Recunoașterea modalităților de structurare a textelor literare și nonliterare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ textul dramatic: acte, scene, personaje, indicații scenice, dialog; ▪ scopurile în comunicarea nonliterară și în cea literară; ▪ textul epic: instanțele comunicării, personaje, etapele acțiunii, moduri de expunere; ▪ textul liric: instanțele comunicării, elemente de versificație, câmpuri semantice, imagini artistice, figuri de stil;
1.7. Exprimarea unui punct de vedere referitor la textele citite sau ascultate	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jurnalul de lectură; ▪ generarea ideilor în jurul unei teme date; ▪ povestirea; ▪ formularea argumentelor; ▪ argumentarea unui punct de vedere;
1.8. Redactarea unor texte proprii folosind modurile de expunere și procedeele de expresivitate	<ul style="list-style-type: none"> ▪ monologul informativ; ▪ portretul fizic și moral al unui personaj; ▪ caracterizarea sumară a unui personaj; ▪ organizarea textului scris: introducere, cuprins, încheiere; așezarea în pagină, alineat, paragraf; ▪ convențiile textelor funcționale: scrisoarea; ▪ contexte de realizare: scrierea funcțională, reflexivă, imaginativă, scrierea despre texte citite.

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

Conținuturile învățării din acest modul sunt grupate în trei domenii: *Comunicare, Lumea textului, Elemente de limbă română.*

1. *Comunicare*

1.1. Vorbirea și ascultarea

1.1.1. Situația de comunicare; elementele situației de comunicare (emițător, receptor, mesaj, cod, canal, context);

1.1.2. Dialogul

- tipuri: conversația cotidiană;
- reguli ale dialogului: atenția acordată partenerului, preluarea/cedarea cuvântului, dozarea participării la dialog, răbdare, discernământ, toleranță etc.;
- semnificații ale elementelor nonverbale și paraverbale (privire, gestică, mimică, poziție a corpului, intonație, râs etc.);
- tehnici ale dialogului eficient: adecvarea la situația de comunicare dialogată (partener, context etc); adecvarea la scopul comunicării (informare, argumentare);
- structura dialogului: replica, formule de deschidere, de menținere și de încheiere a dialogului;

1.1.3. Monologul

- tipuri: povestirea / relatarea orală; descrierea orală;
- reguli ale monologului: contactul vizual cu auditoriul, intonație, raportarea la reacțiile auditoriului etc.;
- tehnici ale monologului eficient: adecvarea la situația de comunicare monologată (partener, context); adecvarea la scopul comunicării (informare, exprimarea opiniei, divertisment);
- structura monologului: introducerea, cuprinsul, încheierea;

1.2. Citirea

1.2.1 Reguli ortoepice

- pronunțarea corectă, fluentă și expresivă a cuvintelor (accentul, diftongul, triftongul, hiatul);

1.2.2. Reguli de punctuație

- respectarea semnelor de punctuație în citirea textelor (virgula, punctul, linia de pauză, semnul întrebării, semnul exclamării, punctele de suspensie);

1.2.3. Forme ale monitorizării înțelegerii textului

- sensul cuvintelor în context;
- câmpul semantic;
- ideea principală; ideea secundară;
- planul simplu și planul dezvoltat de idei;
- povestirea, rezumarea.

1.3. Scrierea

1.3.1. Reguli de punctuație:

- punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul și virgula, două puncte, ghilimelele, linia de dialog și de pauză, parantezele, cratima;

1.3.2. Reguli de ortografie

- cratima;

- scrierea cu majuscule;

1.3.3. Organizarea textului scris

- introducere, cuprins, încheiere;
- așezarea în pagină, alineat, paragraf;
- convențiile textelor funcționale: scrisoare;

1.3.4. Contexte de realizare

- *scrierea funcțională* (cu scop practic, informativ): instrucțiuni privind efectuarea unor acțiuni, textul informativ despre diferite aspecte ale realității înconjurătoare etc.;
- *scrierea reflexivă* (inspirată din experiența personală): relatarea unor fapte și întâmplări, exprimarea unui punct de vedere, scrisoarea familială, scrisoarea de felicitare;
- *scrierea imaginativă* (compuneri libere): povestirea, descrierea, portretul;
- *scrierea despre textul literar sau nonliterar*: transformarea textului dialogat în text narativ, rezumatul, conspectul unui text de informare științifică, aprecieri simple despre organizarea textelor dramatice, epice, lirice.

2. *Lumea textului*

2.1. Texte literare – populare și culte – aparținând diverselor genuri literare și specii:

- fragmente de texte aparținând genului dramatic;
- texte integrale sau fragmente aparținând genului epic în proză (schița, basmul, legenda) sau în versuri (fabula, balada);
- texte lirice: pastelul, doina, idila etc.

2.1.2. Elemente de structură a textelor literare

- textul dramatic: scenă, act, personaje, indicații scenice;
- textul epic: instanțele comunicării (autor, narator, cititor), personaje, etapele acțiunii, moduri de expunere (narațiune, descriere, dialog)
- textul liric: instanțele comunicării (autor, eu liric, cititor), elemente de versificație, câmpuri semantice, imagini artistice (vizuale, auditive), figuri de stil (epitetul, comparația, personificarea)

2.2. Texte nonliterare

- anunțul, afișul, programul de spectacol etc.

3. *Elemente de limba română*

3.1. Elemente de fonetică

- diftongul, triftongul, hiatul, despărțirea cuvintelor în silabe;

3.2. Norme privind punctuația și ortografia

- semnele de punctuație: punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul și virgula, două puncte, ghilimelele, linia de dialog și de pauză, parantezele, cratima;
- semnele ortografice: cratima;
- scrierea cu majuscule;
- ortografia părților de vorbire (pluralul substantivelor și al adjectivelor, substantive în vocativ / genitiv-dativ, acordul articolului genitival, persoana, timpul, modul verbelor, adverbul, interjecția etc.);

3.3. Elemente de vocabular (lexic)

- relații semantice între cuvinte: sinonime, antonime, omonime;
- dinamica vocabularului: arhaisme, regionalisme, neologisme;

3.4. Elemente de morfologie

3.4.1. părțile de vorbire flexibile:

- verbul: persoana, numărul, timpul, modurile personale (indicativ, imperativ, conjunctiv, condițional – optativ), modurile nepersonale (infinitiv, gerunziu, supin, participiu), funcții sintactice (predicatul);
- substantivul propriu și comun (genul, numărul, funcții sintactice);
- pronumele personal și pronumele personal de politețe (forme, funcții sintactice);
- numeralul cardinal, numeralul ordinal (forme);
- adjectivul (acordul cu substantivul, topica, funcția sintactică atribut);

3.4.2. părțile de vorbire neflexibile

- adverbul de loc, de timp și de mod (funcția sintactică de complement);
- interjecția;
- prepoziția (rol de subordonare în propoziție);
- conjuncția (feluri, rolul în propoziție și frază);

3.5. Elemente de sintaxă

3.5.1. Sintaxa propoziției

- predicatul, acordul predicatului cu subiectul;
- subiectul simplu și multiplu;
- atributul (elementul regent al atributului);
- complementul (elementul regent); complementul circumstanțial de loc, de mod și de timp;
- propoziția simplă și propoziția dezvoltată; propoziția afirmativă și negativă; propoziția enunțiativă, interogativă;

3.5.2. Sintaxa frazei

- fraza: propoziția principală și propoziția secundară;
- elemente de relație în frază (conjuncția coordonatoare și subordonatoare);
- relații sintactice (coordonarea copulativă și prin juxtapunere, subordonarea).

SUGESTII METODOLOGICE

Cele trei domenii în care sunt structurate conținuturile vor fi aplicate integrat pe parcursul întregului modul.

Programa oferă posibilitatea organizării flexibile a învățării în unități tematice structurate în număr variabil de lecții, de preferință între trei și opt lecții. Recomandăm ca instruirea să se realizeze în lecții de două ore consecutive, în funcție de posibilitățile școlii. Ordonarea tematică poate fi cea prezentată în Ghidul elevului și al profesorului.

Conținuturile care sunt asociate competenței specifice sunt orientative, ele putând fi, evident, reordonate în funcție de particularitățile grupului cu care se lucrează.

Domeniul *Comunicare* propune familiarizarea și exersarea comunicării verbale și nonverbale în diferite situații de comunicare cu scopul de a deprinde strategii care să eficientizeze actul comunicării. Se vizează formarea și exersarea deprinderilor de exprimare și receptare a mesajelor orale și scrise. Scopul este ca, la sfârșitul acestui modul, elevii să manifeste un comportament lingvistic / de comunicare adecvat în vorbire, ascultare, citire și scriere.

Domeniul **Lumea textului** propune lectura și studiul unei varietăți de texte literare. Pentru a asigura o mai bună aplicare a asocierii elementelor verbale cu cele nonverbale, elevii vor fi familiarizați cu texte aparținând celor trei genuri literare: dramatic, epic și liric, ordinea abordării fiind dinspre textul dramatic spre cel epic și liric. Astfel, textul literar devine un pretext mai sugestiv pentru modul în care comunicarea verbală se asociază cu cea nonverbală și paraverbală iar trecerea de la textul dramatic spre textul epic, de la dialog spre narațiune și descriere este mai firească, permițând vizualizarea dispunerii simultane a elementelor verbale, nonverbale și paraverbale nu numai în dialoguri simple, ci și în spectacole de teatru, film. În ceea ce privește textele dramatice, nu se va insista pe criteriul speciei, ci pe identificarea elementelor structurale specifice.

În alegerea textelor, se va ține seama, în plus față de criteriile indicate la fiecare modul, de următoarele criterii generale:

- accesibilitate în raport cu pre-achizițiile și interesele elevilor;
- atractivitate; valoare;
- volumul de lecturi propuse pe parcursul întregului an școlar în raport cu timpul disponibil.

Se recomandă ca textele literare și nonliterare selectate să fie legate tematic pentru a putea evidenția diferențele referitoare la scopul comunicării și la modalitățile de construire a textelor. Textele literare destinate studiului aprofundat vor fi selectate din literatura română, cu precădere din opera scriitorilor clasici, reprezentativi pentru evoluția literaturii române. Se pot însă folosi și texte din opera altor scriitori din literatura română și universală.

În acest sens, se poate opta pentru selecția unor texte diverse care pot ilustra teme precum: *familia, școala, iubirea, aventura, lumi fantastice etc.*, teme care se regăsesc în *programa de Limba și literatura română pentru școala de arte și meserii, clasa a IX-a*.

Numărul de texte literare selectate poate fi variabil, în funcție de grupul – țintă și de timpul disponibil, dar se va urmări să fie destinate studiului aprofundat cel puțin **10 texte** (fragmente sau integrale), aparținând celor trei genuri literare.

Pentru sugestii care să orienteze selecția de texte literare și nonliterare se poate consulta lista cuprinsă în programele de Limba și literatura română pentru gimnaziu și liceu / școala de arte și meserii.

Domeniul **Elemente de limbă română** propune studiul “limbii în funcțiune”, în variantele ei orală și scrisă, normată și literară, iar nu “limba ca sistem abstract”. În acest sens, se recomandă abordarea funcțională și aplicativă a gramaticii. Prin renunțarea la studiul gramaticii în mod descriptiv și teoretic, se urmărește explicarea și aplicarea normelor gramaticale în contexte concrete, fără a se insista pe terminologia de specialitate, ci pe mecanismele logice ale regulilor și normelor, la nivel fonetic, lexical, morfologic și sintactic. Deoarece elevii vorbesc în mod natural limba română, ca o achiziție anterioară, spre deosebire de o limbă modernă, accentul trebuie să cadă pe situațiile de abatere de la normele limbii literare și pe monitorizarea acestora.

Se vor evidenția cu precădere aspecte ținând de ortografie, de punctuație și de ortoepie, în toate situațiile care impun o asemenea abordare. De aceea, textul literar și nonliterar, precum și comunicarea orală vor constitui situații concrete de observare și de explicare a regulilor și normelor limbii literare.

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Activitățile de predare-învățare se vor desfășura în unități de timp mai mari, de două ore, ceea ce implică structurarea conținuturilor pentru o abordare logică și coerentă în cadrul unor scenarii didactice atractive, dinamice, care să îmbine activitatea individuală și frontală cu cea în perechi sau în grup. Scenariile didactice trebuie să fie structurate după modelul: *orientare* (intrare în temă, actualizarea cunoștințelor), *achiziții* (predarea- învățarea de noi cunoștințe), *reflecție și aplicare*. Rolul central în procesul de predare – învățare îl are dezvoltarea curiozității elevilor asupra posibilităților diverse de exprimare a propriilor gânduri și sentimente, dar și asupra universului incitant al textului.

Cursanții vor fi implicați într-o investigație activă a limbii vorbite și scrise, a textului literar și nonliterar, a formelor de exprimare a mesajului în mass-media.

Competențele specifice pot fi formate prin oricare dintre conținuturile asociate.

Valorile și atitudinile vor fi avute în vedere atât în selecția textelor, cât și în abordarea concretă a acestora. De aceea se propune ca demersul didactic să urmărească valori și atitudini:

- cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare;
- cultivarea interesului și a plăcerii de a citi;
- stimularea gândirii autonome, reflexive și critice;
- formarea unor reprezentări culturale privind valorile literaturii române.

Profesorii vor dezvolta încrederea în sine a cursanților, asigurând valorizarea experiențelor personale, a achizițiilor lingvistice dobândite în viața cotidiană. În orele alocate disciplinei prin curriculum-ul la decizia școlii, profesorul va fi preocupat de identificarea nevoilor individuale și va asigura personalizarea predării – învățării. Pentru stimularea cursanților, profesorul va utiliza strategii didactice interactive, care să permită învățarea prin cooperare: în grup sau în perechi, activități care încurajează comunicarea, socializarea.

De asemenea, având în vedere faptul că parcursul școlarității în Programul *A doua șansă – învățământ secundar inferior* vizează formarea unui vorbitor activ și flexibil, elevii vor fi puși în contexte de comunicare diverse pentru a-și exersa achizițiile și deprinderile.

Pentru formarea calităților unui ascultător activ și critic, capabil de discernământ, elevii vor viziona filme, spectacole de divertisment, vor asculta jurnale de știri, emisiuni TV de divertisment, culturale etc., exprimându-și părerile despre limbajul folosit, despre disponerea elementelor verbale și nonverbale, despre valorile și ideile promovate.

Citirea corectă și fluentă presupune atât citirea pentru sine, cât și citirea pentru ceilalți; de aceea elevii vor fi solicitați să citească texte sau fragmente de texte literare sau nonliterare în gând, dar și cu voce tare, în fața unui auditoriu. Scrierea corectă presupune folosirea adecvată a semnelor de punctuație, de ortografie, a regulilor de despărțire în silabe și a categoriilor gramaticale și lexicale învățate în propoziții, în fraze și în texte proprii pe o temă dată sau la alegere. Textele proprii vor urmări componenta imaginativă, reflexivă, funcțională, păstrând legătura cu viața reală, cotidiană, cu universul afectiv, social și cultural al elevilor. Elevii vor folosi limba română oral și scris pentru a exprima idei, informații, opinii. Vor explora structura limbii române cu scopul de a vorbi și a scrie.

Accentul cade pe exprimarea personală, dar urmărește și:

- folosirea lecturii și scrierii ca să înțeleagă idei și valori culturale, etice transmise prin textele citite sau ascultate;
- lectura unor texte diverse, atât literare, cât și nonliterare;
- dezvoltarea vocabularului prin lectură, studiul cuvintelor, consultarea dicționarelor, discuții formale și informale;
- folosirea cunoștințelor dobândite pentru a putea realiza o sarcină individuală de lucru sau ca membru al unui grup;
- integrarea informațiilor și cunoștințelor dobândite în propriul univers ideatic, afectiv, cultural și social.

EVALUAREA

Evaluarea curentă

Evaluarea performanțelor elevilor trebuie să aibă în vedere atât dezvoltarea competențelor specifice, cât și atitudinea acestora față de învățare și progresul personal al fiecăruia. Se recomandă utilizarea unor modalități de evaluare diverse, motivante, continue, relevante, vizând evaluarea și autoevaluarea orală și scrisă. Profesorii vor comunica criteriile și procedurile de evaluare încă de la început pentru ca elevii să conștientizeze modalitățile de implicare pentru obținerea performanțelor așteptate.

Se recomandă folosirea autoevaluării sistematice prin chestionare aplicate elevilor care au rolul de a regla atât activitatea elevului, cât și a profesorului. Se pot folosi următoarele tipuri de chestionare:

A. chestionar de autoevaluare după încheierea sarcinii de lucru care să cuprindă întrebări de tipul:

- *Prin rezolvarea acestei sarcini am învățat:*
- *Pe parcursul rezolvării sarcinii am avut dificultăți la:*
- *În timpul acestei activități mi-a plăcut / nu mi-a plăcut:*

B. chestionar de autoevaluare (scală de clasificare) care se poate aplica la sfârșitul unei unități de învățare, al unui semestru sau al unui modul.

Numele și prenumele: Anul / Data:	slab	mediu	bine	f.bine
1. Interes pentru limba și literatura română				
2. Participare la activitățile din timpul orei				
3. Comportament / atitudine în timpul activităților desfășurate în clasă				
4. Independența în rezolvarea sarcinilor de lucru în clasă și acasă				
5. Progresul realizat pe parcursul semestrului / anului				

Adaptare după Ghid de evaluare, Ed.Aramis, Bucuresti, 2001

Se recomandă îmbinarea evaluării orale cu cea scrisă încă din primele unități de învățare. În acest sens, elevii vor fi familiarizați cu grila de evaluare a unei comunicări orale care va fi aplicată mai întâi de către profesor, apoi profesorul va evalua împreună cu doi-trei elevi. Astfel elevii vor evalua și vor fi evaluați conform acestei grile, sporindu-se gradul de conștientizare a criteriilor avute în vedere pentru o comunicare orală corectă și eficientă. Această grilă poate fi livrată elevilor și aplicată ori de câte ori are loc un act de comunicare orală organizat în clasă.

TRĂSĂTURILE PREZENTĂRII	Punctaj	Elev 1	Elev 2	Elev 3
1. Expunerea clară și coerentă a ideilor	2p			
2. Adecvarea ideilor la temă	2p.			
3. Corectitudinea și expresivitatea limbajului	2p			
4. Îmbinarea comunicării verbale cu elemente non / paraverbale	2p.			
5. Captarea atenției ascultătorilor	1p.			
6. Punctul din oficiu	1p.			
Total puncte	10p.			

Pentru a înregistra progresul în procesul de învățare, se recomandă folosirea portofoliului elevului care să cuprindă:

- fișe de muncă individuală care să certifice atingerea cunoștințelor și deprinderilor vizate;
- jurnalul de lectură care să cuprindă cerințe specifice: relaționare între lumea textului și lumea cititorului;
- idei principale și secundare, rezumate;
- texte proprii: povestiri, descrieri, dialoguri, scrisori etc.;
- chestionare / teste de autoevaluare;
- proiecte individuale și de grup.

În consecință, evaluarea curentă include:

- note care să reflecte abilitățile de comunicare orală (pe baza grilei de evaluare a unei comunicări orale);
- note obținute pe testele scrise;
- note pentru unele piese din portofoliu.

Evaluarea de modul

Evaluarea de modul se realizează printr-o probă finală care presupune evaluarea competenței generale care a fost dezvoltată pe parcursul modului. Ea se va realiza prin evaluarea competențelor specifice pe baza unor standarde de evaluare prestabilite. Testul final de modul cuprinde tipuri de itemi cu grade de dificultate diferite, pornind de la sarcini de lucru simple. Se recomandă ca evaluarea finală a acestui modul să se realizeze prin probă orală (50% din ponderea totală a notei) și prin probă scrisă (50%).

BIBLIOGRAFIE PENTRU SUSTINEREA DEMERSULUI DIDACTIC

- *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare, gimnaziu și liceu*, București, Editura Aramis, 2002, elaborat de Consiliul Național pentru Curriculum.
- *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Alina Pamfil, Ed. Paralela 45, 2003.
- *Comunicarea*, Nicki Stanton, ediție revăzută, Iași, 1995.
- *Gramatică normativă*, G.Gruică, ediție revăzută și completată, Ed. Dacia, 1998,.
- *Culegere de exerciții ortografice*, Maria Cobusneanu & Lia Dragomirescu, Ed. Altip, 2001.
- <http://www.sitesforteachers.com>

MODUL 2: CUVÂNTUL ȘI TEXTUL

ARGUMENT

Primul modul a presupus un parcurs didactic ce viza demonstrarea unui comportament adecvat în calitate de receptor și emițător al unor mesaje orale și scrise în diverse situații de comunicare. Al doilea modul presupune valorificarea achizițiilor din modulul anterior și dezvoltarea acestora prin accentul pus pe utilizarea corectă a limbii române în diferite contexte de comunicare. De asemenea, se are în vedere aprofundarea tehnicilor de citire, comprehensiune și interpretare a textelor literare și nonliterare. Astfel, la finalul acestui modul, elevii ar trebui să dovedească că sunt cititori independenți, autonomi și critici, reușind să formuleze opinii personale argumentate asupra textelor citite sau ascultate.

COMPETENȚA GENERALĂ : Utilizarea limbii române în receptarea și producerea mesajelor în diferite situații de comunicare

COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI
1.1. Folosirea simultană a elementelor verbale și nonverbale prin adaptare la situația de comunicare	<ul style="list-style-type: none">▪ reguli și tehnici de construire și susținere orală a monologului oral (povestire/ relatare orală, descriere orală, argumentare orală);▪ reguli și tehnici de construire a dialogului (conversație, discuție argumentativă);▪ rolul dispunerii simultane a elementelor verbale, nonverbale și paraverbale în exprimarea ideilor și atitudinilor (discernământ, toleranță, atitudine critică) în comunicarea orală și scrisă;▪ rolul indicațiilor scenice în construirea textului dramatic;▪ rolul consemnării elementelor nonverbale și paraverbale în textul epic;
1.2. Explicarea sensului unor cuvinte și expresii și precizarea rolului lor în expresivitatea comunicării	<ul style="list-style-type: none">▪ vocabularul: cuvinte derivate, compuse, sinonime, antonime, omonime, paronime, cuvinte polisemantice;▪ registre stilistice: arhaisme, regionalisme, neologisme, termeni argotici;▪ terminologia de specialitate;▪ figuri de stil; imagini artistice vizuale și auditive;
1.3. Prezentarea informației globale și secvențiale dintr-un text citit sau ascultat	<ul style="list-style-type: none">▪ planul simplu / dezvoltat de idei; rezumatul; povestirea;▪ tipurile de relații sintactice la nivelul propoziției (coordonarea, subordonarea, interdependența);▪ tipuri de relații sintactice la nivelul frazei (coordonarea, subordonarea);

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ identificarea propozițiilor subordonate care exprimă locul, timpul, modul, scopul, cauza, condiția, consecința, concesia;
1.4. Sesizarea și corectarea abaterilor de la normele limbii literare în mesaje orale și scrise	<ul style="list-style-type: none"> ▪ normele limbii literare la nivel fonetic, ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexical; ▪ dezacordul gramatical; acordul prin atracție; atracția paronimică; pleonasmul, anacolutul; ▪ construirea de propoziții și fraze prin folosirea corectă a părților de propoziție principale și secundare; ▪ realizarea expansiunii unei părți de propoziție într-o propoziție subordonată corespunzătoare. ▪ contragerea unei propoziții subordonate în partea de propoziție corespunzătoare; ▪ exprimarea la nivelul frazei a: circumstanței (loc, mod, timp, scop, cauză, condiție, consecuție, concesie); ▪ rolul elementelor coordonatoare și subordonatoare în frază;
1.5. Identificarea trăsăturilor specifice prozei narative, ale poeziei și ale dramaturgiei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ instanțele comunicării în textele epice și lirice (actualizare); ▪ structura textelor narative (actualizare); personaj (principal, secundar, episodic), indici de timp și de spațiu, planuri narative, temă, narațiune la persoana I și la persoana a III-a; ▪ moduri de expunere (actualizare); monologul interior; ▪ structura textelor lirice (actualizare); figuri de stil (actualizare); enumerația, repetiția, antiteza, metafora, hiperbola, alegoria; simboluri centrale; ▪ structura textelor dramatice (actualizare); temă, conflict, personaje; ▪ specii epice: povestirea, nuvela, romanul; ▪ specii lirice: grupaje de poezii organizate după criteriul formei și al temei: poezii cu formă fixă / poezii în versuri libere etc., poezii de dragoste, psalmi etc.; ▪ specii dramatice: comedia;
1.6. Aplicarea unor tehnici vizând înțelegerea textelor literare și nonliterare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sinonime contextuale; ▪ formularea ideilor principale și secundare; ▪ identificarea câmpurilor semantice dominante; ▪ stabilirea temei, a motivelor literare; ▪ stabilirea etapelor acțiunii/ momentelor subiectului în texte epice și dramatice; ▪ texte nonliterare: articolul de lege, articolul de dicționar, cronica de spectacol etc.
1.7. Utilizarea tehnicilor argumentative în exprimarea unei opinii/ decizii	<ul style="list-style-type: none"> ▪ structura textului argumentativ: premisa, argumentele, concluzia; ▪ interpretări și judecăți de valoare; ▪ organizarea informațiilor pe o temă dată într-un

	<p>text propriu;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ discursul argumentativ oral și scris;
<p>1.8. Utilizarea adecvată a limbii române literare și a registrelor stilistice în producerea mesajelor orale și scrise în diferite situații de comunicare</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ descrierea obiectivă/ subiectivă; ▪ dialogul formal și informal; ▪ povestirea unei experiențe personale; ▪ argumentare, rezumat, caracterizare de personaj; ▪ comentariu literar referitor la diferite aspecte ale textelor (titlu, personaj, temă, procedee artistice etc.).

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

Conținuturile învățării sunt detaliate pe cele trei domenii: *Lumea textului*, *Elemente de limbă română*, *Comunicare*.

1. *Lumea textului*

1.1. Texte literare

1.1.1. Tipuri de texte – populare și culte – aparținând diverselor genuri literare și specii:

- raportul ficțiune – realitate;
- fragmente de texte aparținând genului dramatic; *comedia*;
- texte integrale sau fragmente aparținând genului epic în proză (*povestirea, nuvela, romanul*)
- texte lirice / grupaje de texte lirice: *idila, elegia, meditația, psalmul* etc.

1.1.2. Elemente de structură a textelor literare

- textul dramatic: actualizare și aprofundare (acte, tablouri, personaje, indicații scenice, conflict); *temă, titlu, subiect*; dialog, *monolog*;
- textul epic: actualizare și aprofundare (instanțele comunicării: autor, narator, cititor; personaje, etapele acțiunii, moduri de expunere: narațiune, descriere, dialog); *narațiunea la persoana I și la persoana a III-a*;
- textul liric: actualizare și aprofundare (instanțele comunicării: autor, eu liric, cititor; elemente de versificație, câmpuri semantice, imagini artistice: vizuale, auditive; figuri de stil: epitetul, comparația, personificarea), *alegoria, metafora, hiperbola, repetiția, enumerația, antiteza*;

1.2. Texte nonliterare

- *articolul de lege, articolul de dicționar, cronica de spectacol* etc
- *tipuri de dicționare; enciclopedii; reviste de specialitate; articolul de ziar; documentarul TV; internetul*

2. *Elemente de limbă română*

2.1. Elemente de fonetică (actualizare și aprofundare)

- diftongul, trifongul, hiatul, *accentul*, despărțirea cuvintelor în silabe;

2.2. Norme privind punctuația și ortografia (actualizare și aprofundare)

- semnele de punctuație: punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul și virgula, două puncte, ghilimelele, linia de dialog și de pauză, parantezele, cratima;
- semnele ortografice: cratima, apostroful, punctul (în abreviere);
- scrierea cu majuscule;
- ortografia părților de vorbire (accent pe greșelile uzuale specifice fiecărei părți de vorbire);

2.3. Elemente de vocabular (actualizare și extindere)

- scrierea cuvintelor derivate (prefixele *-des/dez*; *-răs/răz*; *-în/îm* etc.)
- scrierea cuvintelor compuse;
- relații semantice între cuvinte: sinonime, antonime, omonime, *paronime*; *cuvinte polisemantice*;
- erori semantice: *pleonasmul*; *anacolutul*;
- dinamica vocabularului: arhaisme, regionalisme, neologisme; *termeni tehnici*;

2.4. Elemente de morfologie (actualizare și aprofundare)

2.4.1. Părțile de vorbire flexibile:

- verbul: persoana, numărul, timpul, modurile personale (indicativ, imperativ, conjunctiv, condițional – optativ), modurile nepersonale (infinitiv, gerunziu, supin, participiu), funcții sintactice (predicatul);
- substantivul propriu și comun (genul, numărul, funcții sintactice);
- articolul hotărât, articolul nehotărât, articolul genitival;
- pronumele personal și pronumele personal de politețe, formule reverențioase (forme, contexte de utilizare);
- numeralul cardinal, numeralul ordinal (forme);
- adjectivul (acordul cu substantivul, topica, funcția sintactică atribut);

2.4.2. Părțile de vorbire neflexibile:

- adverbul de loc, de timp și de mod (funcția sintactică de complement);
- interjecția (tipuri);
- prepoziția (rol de subordonare în propoziție);
- conjuncția (feluri, rolul în propoziție și frază);

2.5. Elemente de sintaxă

2.5.1. Sintaxa propoziției (actualizare și aprofundare)

- predicatul, acordul predicatului cu subiectul;
- subiectul simplu și multiplu, subiectul neexprimat (inclus și subînțeles);
- atributul (elementul regent);
- complementul (elementul regent); complementul circumstanțial de loc, de mod și de timp;
- propoziția simplă și propoziția dezvoltată; propoziția afirmativă și negativă; propoziția interogativă;

2.5.2. Sintaxa frazei (actualizare, aprofundare și *extindere*)

- fraza: propoziția principală și propoziția secundară;
- elemente de relație în frază (conjuncția coordonatoare și subordonatoare);
- relații sintactice (coordonarea copulativă și prin juxtapunere, subordonarea);
- *contragerea*, *expansiunea*;
- *exprimarea la nivelul frazei a circumstanței (loc, mod, timp, scop, cauză, condiție, consecuție, concesie)*;

3. Comunicarea

- monologul (povestirea / relatarea, rezumarea);
- descrierea (științifică, literară);
- portretul, caracterizarea unui personaj;
- dialogul (conversația, discuția argumentativă);
- textul / discursul argumentativ.

SUGESTII METODOLOGICE

Programa oferă posibilitatea organizării flexibile a învățării în unități tematice structurate în număr variabil de lecții, de preferință între cinci și opt lecții. Se recomandă ca instruirea să se realizeze în lecții de două ore consecutive, în funcție de posibilitățile școlii. Ordonarea tematică poate fi cea prezentată în Ghidul elevului și al profesorului. Conținuturile care sunt asociate competenței specifice sunt orientative, ele putând fi, evident, reordonate în funcție de cele trei domenii în care sunt structurate și vor fi parcurse integrat pe parcursul întregului modul.

Conținuturile noi sunt evidențiate prin scriere cu alte tipuri de caractere (*italic*).

Domeniul *Lumea textului* propune aprofundarea studiului textelor literare aparținând celor trei genuri literare prin adăugarea de noi specii. Criteriul de selecție al operelor poate fi și unul tematic. Se recomandă ca tema ilustrată în textul literar să fie abordată și în textul nonliterar pentru a putea evidenția diferențele privitoare la scopul comunicării și la modalitățile de construire a textelor. Spre exemplu, un roman care are tema *iubirea* poate fi asociat cu un text statistic despre căsătorii, divorțuri sau un text dintr-o revistă despre cupluri celebre etc. În acest sens, se vor selecta texte diverse, integrale sau fragmente, care pot ilustra teme precum: *iubirea, aventura, destinul etc.*, alte teme care se regăsesc în *Programa de limba și literatura română pentru școala de arte și meserii, clasa a IX-a*.

Se recomandă ca numărul de texte literare selectate să fie variabil, în funcție de grupul – țintă și de timpul disponibil, dar se va urmări să fie destinate studiului aprofundat cel puțin **10 texte** (integrale sau fragmente), aparținând celor trei genuri literare. Pentru sugestii care să orienteze selecția de texte literare și nonliterare se poate consulta lista cuprinsă în *Programa de limba și literatura română pentru gimnaziu și liceu / școala de arte și meserii*.

Domeniul *Elemente de limbă română* propune studiul “limbii în funcțiune”, în variantele ei orală și scrisă, normată și literară, iar nu “limba ca sistem abstract”. În acest sens, se recomandă abordarea funcțională și aplicativă a gramaticii. Prin renunțarea la studiul gramaticii în mod descriptiv și teoretic, se urmărește explicarea și aplicarea normelor gramaticale în contexte concrete, fără a se insista pe terminologia de specialitate, ci pe mecanismele logice ale regulilor și normelor gramaticale, la nivel fonetic, lexical, morfologic și sintactic.

Se vor evidenția cu precădere aspecte ținând de ortografie, de punctuație și de ortoepie, în toate situațiile care impun o asemenea abordare. De aceea, textul literar și nonliterar, precum și comunicarea orală vor constitui situații concrete de observare și de explicare a regulilor și normelor limbii literare. În acest modul se recomandă actualizarea și aprofundarea conținuturilor din Modulul I. Studiul limbii în acest modul va urmări cu precădere relațiile sintactice la nivelul frazei pentru a sesiza modul în care procedeul expansiunii și contragerii comprimă și dezvoltă comunicarea la nivelul propoziției și al frazei. Este important ca

exercițiile de comunicare și de redactare să urmărească modul de legare a frazelor pentru realizarea coerenței textului.

Conținuturile sunt prezentate sub forma actualizare și aprofundare, iar elementele noi sunt evidențiate și se tratează ca extindere. Este important de reținut că se recomandă să nu se insiste pe o abordare descriptivă și teoretică, ci pe sesizarea rolului acestora în practica rațională a limbii și pe corectitudinea folosirii acestora. Deoarece elevii vorbesc în mod natural limba română, ca o achiziție anterioară, spre deosebire de o limbă modernă, accentul trebuie să cadă pe situațiile de abatere de la normele limbii literare.

Domeniul **Comunicare** se bazează pe valorificarea deprinderilor formate în Modulul I în ceea ce privește *ascultarea, vorbirea, scrierea și citirea*. Acestea vor fi exersate și aprofundate prin aplicarea lor sistematică în fiecare unitate de învățare, sub forma unor activități în care elevii își vor exercita abc-ul comunicării orale și scrise sub forma practicilor discursive. Se va insista asupra importanței elementelor nonverbale în înțelegerea mesajului oral, dar și a notării acestora în textul scris, în special în textul dramatic.

SUGESTII PRIVIND ACTIVITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE

Activitățile de predare-învățare se vor desfășura în unități de timp mai mari, două ore, ceea ce implică structurarea conținuturilor pentru o abordare logică și coerentă în cadrul unor scenarii didactice atractive, dinamice, care să îmbine activitatea individuală și frontală cu cea în perechi sau în grup. Scenariile didactice ar trebui să fie structurate după modelul: *orientare* (intrare în temă, actualizarea cunoștințelor), *achiziții* (predarea- învățarea de noi cunoștințe), *reflecție și aplicare*. Rolul central în procesul de predare – învățare îl are dezvoltarea curiozității elevilor asupra posibilităților diverse de exprimare a propriilor gânduri și sentimente, dar și asupra universului incitant al textului. Cursanții vor fi implicați într-o investigație activă a limbii vorbite și scrise, a textului literar și nonliterar, a formelor de exprimare a mesajului în mass-media. Competențele specifice pot fi formate, cu precădere, prin conținuturile asociate.

Valorile și atitudinile vor fi avute în vedere atât în selecția textelor, cât și în abordarea concretă a acestora. De aceea se propune ca demersul didactic să urmărească valori și atitudini:

- cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare;
- cultivarea interesului și a plăcerii de a citi;
- stimularea gândirii autonome, reflexive și critice;
- formarea unor reprezentări culturale privind valorile literaturii române.

Profesorii vor dezvolta încrederea în sine a cursanților, asigurând valorizarea experiențelor personale, a achizițiilor lingvistice dobândite în viața cotidiană. În orele de consiliere, profesorul va fi preocupat de identificarea nevoilor individuale și va asigura individualizarea predării – învățării. Pentru stimularea cursanților, profesorul va utiliza strategii didactice interactive care să permită învățarea prin cooperare: în grup sau în perechi, activități care încurajează comunicarea, socializarea.

Elevii vor citi și explora texte literare pe baza unor strategii diverse ce vizează etapele comprehensiunii textului (pre-lectura, lectura neregulată / lectura regulată, relectura) și interpretarea acestuia. Astfel, prelectura poate fi realizată prin strategii diverse, precum:

folosirea unor imagini, termeni – cheie, anticipări, întrebări de aproximare a sensului prin referire la titlu, subtitlu, moto, eseul de cinci minute etc. Lectura neregulată este o lectură asemenea unei călătorii libere în lumea textului, condus fiind doar de sentimentul curiozității. Lectura reglată presupune o lectură cu sarcină de lucru, urmărindu-se implicarea elevului, prin tehnici precum lectura anticipativă (pentru textele epice) sau harta lecturii (pentru textele lirice). De asemenea, înțelegerea textului trebuie continuată prin strategii care urmăresc înțelegerea nivelului literal al textului și poate atinge următoarele aspecte: sentimente provocate de lectura textului, exerciții de completare prin transfer de informație din text, chestionarul pe marginea textului, descrierea secvențelor textului, identificarea ideilor principale, rezumatul, identificarea câmpurilor lexicale etc. Exercițiile post-lectură pot fi asociate interpretării textului prin strategii ce au în vedere: extinderea temei, caracterizarea personajului, răspunsul creativ ca text etc.

Textele proprii vor urmări componenta imaginativă, reflexivă, funcțională, păstrând legătura cu viața reală, cotidiană, cu universul afectiv, social și cultural al elevilor. Elevii vor folosi limba română oral și scris pentru a exprima idei, informații, opinii. Vor explora structura limbii române cu scopul de vorbi și a scrie. Accentul cade pe exprimarea personală, dar urmărește și folosirea lecturii și scrierii ca să înțeleagă idei și valori culturale, etice transmise prin textele citite sau ascultate, lectura unor texte diverse, atât literare, cât și nonliterare, dezvoltarea vocabularului prin lectură, studiul cuvintelor, consultarea dicționarelor, discuții formale și informale, folosirea cunoștințelor dobândite pentru a putea realiza o sarcină individuală de lucru sau ca membru al unui grup, integrarea informațiilor și cunoștințelor dobândite în propriul univers ideatic, afectiv, cultural și social.

Pentru sugestii și exemple de activități de învățare, poate fi consultat volumul *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare, gimnaziu și liceu*.

EVALUAREA

Evaluarea curentă

Evaluarea performanțelor elevilor trebuie să aibă în vedere atât dezvoltarea competențelor specifice, cât și atitudinea acestora față de învățare și progresul personal al fiecăruia. Se recomandă utilizarea unor modalități de evaluare diverse, motivante, continue, relevante, vizând atât autoevaluarea și evaluarea orală, cât și evaluarea scrisă. Profesorii vor comunica criteriile și procedurile de evaluare încă de la început pentru ca elevii să conștientizeze modalitățile de implicare pentru obținerea performanțelor așteptate.

De aceea se recomandă folosirea autoevaluării sistematice prin chestionare aplicate elevilor care au rolul de regla atât activitatea elevului, cât și a profesorului. Se pot folosi diverse tipuri de chestionare de autoevaluare (vezi capitolul Evaluare curentă din programa pentru Modulul I). Se recomandă îmbinarea evaluării orale cu a celei scrise încă din primele unități de învățare. Elevii vor folosi grila de evaluare a răspunsului oral cu care au fost familiarizați din Modulul I – ABC-ul comunicării.

Pentru o mai bună monitorizare a activității și progresului elevului, se recomandă folosirea portofoliului elevului care să cuprindă:

- fișe de muncă individuală care să certifice atingerea cunoștințelor și deprinderilor vizate;
- jurnalul de lectură care să cuprindă cerințe specifice: relaționare între lumea textului și lumea cititorului;
- idei principale și secundare, rezumare; caracterizare de personaj;

- texte proprii: povestiri, descrieri, dialoguri, scrisori etc.;
- teste de autoevaluare;
- proiecte individuale și de grup.

Evaluarea de modul

Evaluarea de modul presupune evaluarea competenței generale a modului și se va realiza prin evaluarea fiecărei competențe specifice pe baza unor standarde de evaluare prestabilite. Fiecare competență specifică va fi evaluată pe baza a 2-3 sarcini de lucru, cu grade de dificultate diferite, pornind de la sarcini de lucru simple. Se recomandă ca la sfârșitul acestui modul evaluarea să fie doar sub forma unei probe scrise.

BIBLIOGRAFIE PENTRU SUSȚINEREA DEMERSULUI DIDACTIC

- *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare, gimnaziu și liceu*, București, Editura Aramis, 2002, elaborat de *Consiliul Național pentru Curriculum*.
- *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Alina Pamfil, Ed. Paralela 45, 2003.
- *Gramatica normativă*, G. Gruiță, ediție revăzută și completată, Ed. Dacia, 1998.
- *Culegere de exerciții ortografice*, Maria Cobusneanu & Lia Dragomirescu, Ed. Altip, 2001.
- <http://www.sitesforteachers.com>

MODUL 3: TEXTUL ȘI CONTEXTUL

ARGUMENT

Acest modul orientează activitățile în jurul receptării unor texte prin relaționare atât cu aspecte contextuale istorice și culturale reflectate, cât și cu trăsături specifice stilurilor funcționale. Producerea de mesaje orale și scrise se va axa pe adaptarea la scopul comunicării și pe folosirea unor modalități de structurare și de prezentare prin apel la tehnologia actuală. Astfel, se vizează ca absolventul să poată înțelege particularitățile diverselor tipuri de texte pe care le întâlnește în domeniul vieții cotidiene și al profesiei și să scrie texte funcționale respectând convențiile specifice. Numărul textelor literare abordate va fi mai redus, accentul căzând pe textele nonliterare și pe stilurile funcționale. Conținuturile învățării din acest modul sunt grupate în trei domenii: *Lumea textului*, *Elemente de limbă română*, *Comunicare*.

COMPETENȚA GENERALĂ: Receptarea textelor prin situarea lor într-un anumit context și producerea de mesaje orale și scrise folosind modalități de structurare adecvate scopului comunicării

COMPETENȚE SPECIFICE	CONȚINUTURI
1.1. Utilizarea unor forme diverse de prezentare a mesajului, folosind tehnologia (grafice, tehnoredactare computer etc.)	<ul style="list-style-type: none">▪ formularea ideilor în jurul unei teme date;▪ formule de deschidere și de încheiere a unei prezentări orale;▪ tehnici de captare și menținere a atenției unui auditoriu;▪ prezentarea unei cărți de specialitate sau a unei opere literare;▪ folosirea tehnologiei pentru susținerea vizuală a mesajului (retroproiector, prezentare în diferite programe cu ajutorul computerului etc.);▪ susținerea unui monolog oral pe o temă dată având ca suport organizarea grafică a informației;
1.2. Folosirea corectă a categoriilor semantice învățate și a terminologiei proprii specializării în contexte diferite	<ul style="list-style-type: none">▪ vocabularul: cuvinte derivate, compuse, sinonime, antonime, omonime, paronime, cuvinte polisemantice;▪ registre stilistice: arhaisme, regionalisme, neologisme, termeni argotici;▪ terminologia de specialitate;▪ figuri de stil; imagini artistice vizuale și auditive;▪ formularea de fraze în care să utilizeze corect raporturile de coordonare și de subordonare în propoziție și frază;
1.3. Căutarea și selectarea de informații noi din diverse surse de	<ul style="list-style-type: none">▪ tipuri de dicționare, enciclopedii, reviste de specialitate, articolul de ziar, documentarul TV,

informare (scrise, vizuale)	<p>internetul;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ planul simplu / dezvoltat de idei; rezumatul; povestirea;
1.4. Aplicarea normelor limbii române în producerea de texte proprii	<ul style="list-style-type: none"> ▪ normele limbii literare la nivel fonetic, ortografic și de punctuație, lexical, morfosintactic; ▪ construirea de propoziții prin folosirea corectă a părților de propoziție principale și secundare; ▪ formularea de fraze în care să utilizeze corect raporturile de coordonare și de subordonare în propoziție și frază; ▪ exprimarea la nivelul frazei a circumstanței (loc, timp, mod, scop, cauză, condiție, consecință, concesie); ▪ termeni din domeniul profesional cunoscut; ▪ prezentarea scrisă sau orală a unui aparat/ produs; ▪ descrierea unei operații tehnice; ▪ etapele redactării unui text;
1.5. recunoașterea trăsăturilor specifice textelor literare și stilurilor funcționale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ caracteristici ale textelor aparținând stilurilor funcționale: stil științific, oficial (juridic-administrativ), publicistic, beletristic; ▪ particularități ale prozei narative, ale poeziei, ale textului dramatic (aprofundare); ▪ contexte ideologice și culturale reflectate în opere literare studiate; ▪ specii epice: nuvela, romanul (din epoci diferite); ▪ specii lirice: grupaje de poezii organizate după criteriul estetic (curente literare: clasicism, romantism, simbolism, tradiționalism, modernism, neomodernism, postmodernism) ▪ specii dramatice: drama; teatrul contemporan; ▪ texte nonliterare: articolul de lege, articolul de dicționar, cronică de spectacol etc.
1.6. compararea ideilor și atitudinilor prezente într-un grupaj de texte	<ul style="list-style-type: none"> ▪ temă, motiv, viziune despre lume, context ideologic, cultural, istoric; ▪ reflectarea unei idei sau teme în mai multe opere aparținând unor genuri sau epoci diferite;
1.7. susținerea argumentată a unui punct de vedere personal în diferite contexte de comunicare	<ul style="list-style-type: none"> ▪ structura textului argumentativ: premisa, argumentele, concluzia; ▪ organizarea informațiilor pe o temă dată într-un text propriu; ▪ construirea de texte care să exprime opinia personală despre un anumit fapt, text citit, spectacol de teatru sau de divertisment, film etc. ▪ argumentația simplă în diferite contexte: conversații pe teme curente sau specifice profesiei; discuții pe marginea textelor literare;
1.8. redactarea unor texte diverse	<ul style="list-style-type: none"> ▪ folosirea figurilor de stil învățate: epitetul, comparația, personificarea, repetiția, enumerația, metafora, antiteza pentru realizarea expresivității în prezentarea unei acțiuni complexe (narrative,

	<p>cotidiene);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ redactarea de texte în care să compare modul de reflectare a unei idei sau a unei teme în două sau mai multe texte literare și nonliterare aparținând unor epoci culturale diferite; ▪ redactarea de texte prin integrarea limbajului specific profesiei; ▪ compunere liberă; ▪ texte de tip funcțional: curriculum vitae, cerere, proces-verbal, scrisoare de intenție, scrisoare în format electronic.
--	--

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

Conținuturile învățării din acest modul sunt grupate în trei domenii: *Lumea textului*, *Elemente de limbă română*, *Comunicare*.

Cele trei domenii în care sunt structurate conținuturile vor fi parcurse integrat pe parcursul întregului modul.

1. *Lumea textului*

1.1. Tipuri de texte

1.1.2. literare:

- proză scurtă: 1 nuvelă (istorică, psihologică, fantastică);
- roman: 2 texte din epoci diferite;
- text dramatic: 1 dramă/ teatru contemporan;
- poezie: 3-6 texte;

1.1.3. nonliterare: articolul de ziar, cronică, reclama, prospectul, diverse tipuri de dicționare; enciclopedii; reviste de specialitate; documentarul TV; internetul.

1.2. Elemente de structură a textelor literare

- particularități ale prozei narative, ale poeziei, ale textului dramatic (aprofundare);
- contexte ideologice și culturale reflectate în opere literare studiate: clasicism, romantism, realism, simbolism, tradiționalism, modernism, neomodernism; postmodernism);
- temă, motiv, viziune despre lume, context ideologic, cultural, istoric;
- reflectarea unei idei sau a unei teme în mai multe opere aparținând unor genuri sau epoci diferite.

2. *Elemente de limbă română*

Acest modul presupune actualizarea și aprofundarea aspectelor normative ale limbii, în așa fel încât elevii să producă texte utilizând, în scris și oral, limba română în varianta ei literară, evitând greșelile frecvente în uzul general al limbii. Accentul va cădea asupra următoarelor aspecte:

- semnele de punctuație, ortografie;
- ortografia părților de vorbire;
- formularea de enunțuri în care să utilizeze corect raporturile de coordonare și de subordonare în propoziție și frază;
- neologisme, termeni tehnici de specialitate;
- folosirea corectă a cuvintelor în context;
- folosirea adecvată a registrelor stilistice.

3. Comunicare

Procesul de predare și învățare se realizează în contexte de comunicare care să permită elevilor o legătură vie cu viața reală și vizează formarea deprinderilor de a redacta o varietate de texte aparținând stilurilor funcționale a căror utilitate se dovedește în viața cotidiană. Se va insista asupra următoarelor aspecte:

- etapele redactării unui text;
- caracteristici ale textelor aparținând stilurilor funcționale: stil științific, oficial (juridic-administrativ), publicistic, beletristic;
- redactarea de texte prin integrarea limbajului specific profesiei;
- redactarea de texte de tip funcțional: curriculum vitae, cerere, proces-verbal, scrisoare de intenție, scrisoare în format electronic;
- construirea de texte în care să exprime opinia personală despre un anumit fapt, text citit, spectacol de teatru sau divertisment, film etc.;
- redactarea de texte în care să compare modul de reflectare al unei idei sau teme în două sau mai multe texte literare și nonliterare studiate/ nestudiate;
- tipuri de argumente, tehnica argumentării;
- discursul argumentativ;
- descrierea științifică și literară;
- folosirea modurilor de expunere: narațiune, dialog, monolog, descriere în scrieri imaginative și funcționale;
- folosirea figurilor de stil învățate: epitetul, comparația, personificarea, repetiția, enumerația, metafora, alegoria, antiteza pentru realizarea expresivității în prezentarea unei acțiuni complexe (narrative, cotidiene);
- prezentarea unei cărți de specialitate sau a unei opere literare;
- susținerea unui monolog oral pe o temă dată având ca suport organizarea grafică a informației.

SUGESTII METODOLOGICE

În acest modul predomină caracterul aplicativ. Domeniul literaturii cuprinde un număr redus de texte literare selectate după criteriul tematic și al reprezentativității pentru contextul cultural al epocii în care se încadrează. Se recomandă două-trei grupaje tematice ilustrate de câte un text epic, dramatic, liric și 1-2 texte nonliterare aferente temei. Astfel aceste grupaje tematice pot constitui domeniul din care elevii își pot alege tema pentru examenul de promovare a modulului. Se lasă libertate totală profesorilor de a propune teme și selecta texte. Criteriile de selectare a textelor sunt:

- tema: condiția umană, fericirea, dragostea, familia, destinul, războiul, moartea etc.;
- opera: cel puțin un autor canonic din literatura română;
- ilustrarea tipurilor de texte: literar/ nonliterar;

- încadrarea în două genuri literare diferite;
- contexte culturale/ istorice: clasicism, romantism, realism, simbolism; pașoptism, junimism, tradiționalism, modernism, neomodernism, postmodernism.

Numărul minim de texte pentru modulul *Textul și contextul* este de 7.

Este important de reținut că prin apelul la contextul istoric și cultural-estetic se urmărește doar formarea unor reprezentări culturale referitoare la evoluția fenomenului literar românesc, elementele de teorie fiind selective și minimale. Nu se vizează ilustrarea tuturor epocilor și curentelor literare, ci doar integrarea operei literare selectate în contextul istoric și cultural – estetic care este reflectat în operă. În acest sens, se recomandă ca textele să fie reprezentative pentru epoca, autorul și curentul literar reflectate. Nu se va avea în vedere ilustrarea tuturor epocilor și curentelor literare. Rămâne ca autorii de manuale/ ghiduri și profesorii să ordoneze textele selectate în grupaje tematice reprezentative pentru momentele esențiale ale evoluției literaturii române.

SUGESTII PRIVIND ACTIVITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE

Programa oferă posibilitatea organizării flexibile a învățării în unități tematice structurate în număr variabil de lecții, de preferință între trei și opt lecții. Se recomandă ca instruirea să se realizeze în lecții de două-patru ore consecutive, în funcție de posibilitățile școlii. Ordonarea tematică poate fi cea prezentată în Ghidul elevului și al profesorului. Competențele specifice pot fi formate, cu precădere, prin conținuturile asociate. Conținuturile care sunt asociate competenței specifice sunt orientative, ele putând fi, evident, reordonate în funcție de viziunea autorului de material educațional sau a profesorului.

Activitățile de predare-învățare-evaluare se vor desfășura în unități de timp mai mari, ceea ce implică structurarea conținuturilor pentru o abordare logică și coerentă în cadrul unor scenarii didactice atractive, dinamice, care să îmbine activitatea individuală și frontală cu cea în perechi sau în grup. În general, scenariile didactice ar trebui să fie structurate după modelul: *orientare* (intrare în temă, actualizarea cunoștințelor), *achiziții* (predarea-învățarea de noi cunoștințe), *reflecție și aplicare*. Rolul central în procesul de predare – învățare îl are dezvoltarea curiozității elevilor asupra posibilităților diverse de exprimare a propriilor gânduri și sentimente, dar și asupra universului incitant al textului. Cursanții vor fi implicați într-o investigație activă a limbii vorbite și scrise, a textului literar și nonliterar, a formelor de exprimare a mesajului în mass-media.

Valorile și atitudinile vor fi avute în vedere atât în selecția textelor, cât și în abordarea concretă a acestora. De aceea se propune ca demersul didactic să urmărească valori și atitudini:

- cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare;
- cultivarea interesului și a plăcerii de a citi;
- stimularea gândirii autonome, reflexive și critice;
- formarea unor reprezentări culturale privind valorile literaturii române.

Profesorii vor încuraja eforturile elevilor și vor dezvolta încrederea în sine a cursanților, asigurând valorizarea experiențelor personale și satisfacerea intereselor de studiu ale elevilor. În orele de consiliere, profesorul va fi preocupat de identificarea nevoilor speciale și va asigura individualizarea predării – învățării. Pentru stimularea cursanților, profesorul va utiliza strategii didactice interactive, care să permită învățarea prin cooperare: în grup sau în perechi, activități care încurajează comunicarea, socializarea. Este important ca profesorul să acționeze ca un partener care oferă sprijin și îndrumare, oferindu-li-se cursanților independență și posibilitatea de a-și asuma responsabilități. Pentru sugestii și exemple de activități de învățare, poate fi consultat volumul *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare, gimnaziu și liceu*.

EVALUAREA

Evaluarea curentă

Evaluarea performanțelor elevilor trebuie să aibă în vedere atât dezvoltarea competențelor specifice, cât și atitudinea acestora față de învățare și progresul personal al fiecăruia. Se sugerează utilizarea unor modalități de evaluare diverse, motivante, continue, relevante, vizând atât autoevaluarea și evaluarea orală, cât și evaluarea scrisă. Profesorii vor comunica criteriile și procedurile de evaluare încă de la început pentru ca elevii să conștientizeze modalitățile de implicare pentru obținerea performanțelor așteptate.

Se recomandă îmbinarea evaluării orale cu cea scrisă încă din primele unități de învățare. În acest sens, elevii vor utiliza grila de evaluare a unei comunicări orale (cu care sunt familiarizați din modulele anterioare). Astfel elevii vor evalua și vor fi evaluați conform acestei grile, sporindu-se gradul de conștientizare a criteriilor avute în vedere pentru o comunicare orală corectă și eficientă. Această grilă va fi aplicată la finalul modulului, când fiecare elev va susține o lucrare de absolvire în fața colegilor și profesorilor și va fi notat atât pentru calitatea redactării scrise, cât și pentru calitatea prezentării orale. Această lucrare va fi pregătită încă de la începutul modulului. Elevul va alege tema lucrării fie dintre temele propuse de către profesor, fie va propune el o temă care va fi acceptată de profesor.

Se recomandă folosirea portofoliului elevului care să cuprindă:

- fișe de muncă individuală care să certifice atingerea cunoștințelor și deprinderilor vizate;
- jurnalul de lectură care să cuprindă cerințe specifice: relaționare între lumea textului și lumea cititorului;
- idei principale și secundare, rezumare; caracterizare de personaj; eseu comparativ pe marginea unei teme reflectate în două texte aparținând unor epoci / curente / genuri literare diferite;
- texte proprii: povestiri, descrieri, dialoguri, scrisori;
- texte funcționale: curriculum vitae, scrisoare de intenție, memoriu de activitate, autobiografie etc.;
- teste de autoevaluare;
- proiecte individuale și de grup;
- lucrare de absolvire: prezentarea unui eseu de 2-3 pagini pe o temă la alegere (care poate avea legătură cu domeniul profesional și este ilustrată în texte literare și

nonliterare). Lucrarea va fi realizată în redactare computerizată și prezentată în fața unui auditoriu.

Evaluarea de modul

Evaluarea de modul presupune evaluarea competenței generale a modului și se va realiza prin evaluarea fiecărei competențe specifice pe baza unor standarde de evaluare prestabilite. La sfârșitul acestui modul, elevii vor fi evaluați atât oral, cât și în scris. Se recomandă ca evaluarea finală a acestui modul să se realizeze prin probă orală (50% din ponderea totală a notei și va consta în susținerea lucrării pe tema aleasă) și prin probă scrisă (50%).

BIBLIOGRAFIE PENTRU SUSȚINEREA DEMERSULUI DIDACTIC

- *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare, gimnaziu și liceu*, București, Editura Aramis, 2002, elaborat de *Consiliul Național pentru Curriculum*.
- *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Alina Pamfil, Ed. Paralela 45, 2003.
- *Cum se scrie un text*, Andra Șerbănescu, Ed. Polirom, 2000.
- *Gramatica normativă*, G. Gruică, ediție revăzută și completată, Ed. Dacia, 1998.
- <http://www.sitesforteachers.com>

STANDARDE DE PERFORMANȚĂ

Standardul 1

- exprimă, oral și în scris, un punct de vedere referitor la mesajele citite sau ascultate prin utilizarea corectă și adecvată a limbii române, a mijloaceleor nonverbale și paraverbale în diferite situații de comunicare

Standardul 2

- aplică tehnici de comprehensiune și de interpretare în receptarea unor texte diverse și produce mesaje (orale și scrise) prin adaptare la situația de comunicare

Standardul 3

- compară reflectarea unei teme în texte diverse și exprimă (oral și în scris) un punct de vedere utilizând normele limbii literare, modalități variate de structurare și prezentare

AUTORI

Prof. Dorina Kudor

Liceul Teoretic "Gheorghe Șincai", Cluj - Napoca

COORDONATORI

Prof. Lucia Copoeru

Coordonator componenta "A doua șansă" –
învățământ secundar inferior – WYG International,
Liceul Teoretic "Gheorghe Șincai", Cluj - Napoca

Prof. Mihaela Tania Sandu

Coordonator componenta "A doua șansă" –
învățământ secundar inferior – Ministerul
Educației și Cercetării

REFERENȚI

Lect.Univ.drd. Antoaneta-Firuța Tacea

Președinte, Consiliul Național pentru Curriculum

Prof. Cornelia Dumitriu

Expert coordonator, Consiliul Național pentru
Curriculum

Drd. Florentina Sâmișăian

Expert, Consiliul Național pentru Curriculum